

STUDY OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF STUDENTS

Abstract: The article presents the results of a study of the socio-psychological adaptation of a group of students (men and women) of Shumen University "Ep. K. Preslavski". The research shows statistically significant differences in the degree of manifestation of characteristics of socio-psychological adaptation in students of both genders.

Author information:

Pavlina Lazarova
Associate Professor, PhD
in Department of Social Work
At Konstantin Preslavsky – University of Shumen
✉ p_o_l_i@abv.bg
🌐 Bulgaria

Keywords:

Socio-psychological adaptation, students, self-acceptance, acceptance of others, emotional comfort, dominance.

Въведение

Личностното и професионалното развитие в университета е основа за формиране не само на професионални навици, но и на личностни качества, необходими за успешната професионална дейност.

Адаптацията на студентите се разглежда като непрекъснат процес и резултат от приспособяването на индивида към променящите се социални условия, или като процес на развитие, което настъпва в резултата на преодоляване на кризисни периоди, възникващи в хода на професионализацията на личността, като приспособяване към новите условия на учебната дейност. При това адаптацията не са свежда до приспособяване към новите условия в университета, тя предполага развитие на личността на студента. [3, с. 4]

Адаптацията на студентите в университета е процес, който може да продължи през цялото обучение. Дори ако субектът се е адаптирал успешно към учебната група, процесът на адаптация не приключва, всеки семестър се появяват нови дисциплини и едни преподаватели се сменят с други, всеки преподавател установява свои правила и има свой стил на преподаване. Неуспешната адаптация към стила на някой от преподавателите, трудностите при усвояването на отделна учебна дисциплина или проблемите при формирането на навици в различните видове учебна дейност могат да окажат влияние върху общата адаптираност в университета дори в последната година от обучението. [1, с. 125-130]

Целта на изследването е да се разкрият специфичните прояви на социално-психологическата адаптация на студентите, обучаващи се в Педагогически факултет на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“.

Хипотеза: Предполага се, че съществуват различия в степента на проява на факторите на социално-психологическата адаптация при студентите мъже и жени.

Задачи:

1. Да се направи сравнителен анализ на специфичните прояви на социално-психологическата адаптация на студентите мъже и жени.
2. Да се потърсят статистически значими различия между изследваните характеристики в двата пола.

Материали и методи

В изследването участват 276 студенти – 117 мъже и 159 жени, обучавани в Педагогически факултет на Шуменски Университет „Епископ Константин Преславски”.

За диагностика на характеристиките на самоотношението е приложена методиката за диагностика на социално-психологическата адаптация на К. Роджърс и Р. Даймънд [2, с. 192-198]. Тя включва 101 твърдения със седем варианта за отговор за всяко твърдение. Айтемите са разпределени в тринадесет скали: адаптация, дезадаптация, лъжа, приемане на себе си, неприемане на себе си, приемане на другите, неприемане на другите, емоционален комфорт, емоционален дискомфорт, вътрешен контрол, външен контрол, доминантност, подчиненост, бягство от проблемите. На базата на получените резултати в скалите се изчисляват шест интегрални показатели в процент: адаптация, самоприемане, приемане на другите, емоционален комфорт, интерналност и стремеж към доминиране.

За анализ на резултатите са използвани следните статистически методи:

1. Статистически методи за установяване на надеждността на „Методиката за изследване на самоотношението“ на С. Р. Пантелеев – „Алфа на Кронбах” и Hotelling's T-Squared тест.
2. Т-тест (T-tests) за търсене на статистически значими различия между средните стойности на един и същ показател в две отделни групи.

Резултати

„Методиката за диагностика на социално-психологическата адаптация“ на К. Роджърс и Р. Даймънд е надеждно средство за изследване, тъй като стойността на Алфата на Кронбах е 0.872.

Тестът на Хотелинг е множествен тест за проверка на нулевата хипотеза. Тъй като неговата стойност (Sig.) Sig. = .0000, приемаме алтернативната H_1 – средните стойности са статистически значимо различни, следователно айтемите, включени в методиката на К. Роджърс и Р. Даймънд, обхващат различни аспекти на социално-психологическата адаптация.

Резултатите от сравнителния анализ на степента на проява на компоненти на социално-психологическата адаптация при мъжете и жените свидетелстват за наличието на сходства и различия в показателите на изследваната група (таблица. 1 и 2).

Таблица 1

Изразеност на компонентите на социално-психологическата адаптация на студентите

компоненти	средни стойности		t-критерий	sig
	мъже	жени		
адаптираност	139.11	135.90	1.610	0.109
дезадаптираност	53.67	58.48	-2.720	0.005
приемане на себе си	43.25	42.20	1.411	0.159
неприемане на себе си	14.83	16.10	-2.003	0.46
приемане на другите	23.85	23.11	1.532	0.127
неприемане на другите	16.37	16.87	-0.860	0.391
емоционален комфорт	24.06	23.50	1.063	0.289
емоционален дискомфорт	13.95	16.62	-3.725	0.000
вътрешен контрол	51.40	51.28	0.151	0.880

външен контрол	19.45	22.15	-3.440	0.001
доминантност	10.21	9.33	2.650	0.005
подчиненост	15.48	17.10	-2.968	0.003
бягство от проблемите	13.09	13.67	-1.250	0.212

Таблица 2

Изразеност на интегралните показатели на социално-психологическата адаптация на студентите

показатели	средни стойности		t-критерий	sig
	мъже	жени		
адаптация	72.21	70.02	2.774	0.005
самоприемане	74.57	72.44	2.138	0.033
приемане на другите	63.74	62.36	1.277	0.203
емоционален комфорт	64.13	59.22	3.680	0.000
интерналност	65.85	62.83	3.238	0.001
стремеж към доминиране	56.96	51.59	4.129	0.000

Обсъждане

В изследваната група студенти преобладават висока адаптираност и приемане на себе си, умерено приемане на другите, емоционален комфорт, вътрешен контрол, доминантност и бягство от проблемите.

Стойностите по всички интегрални показатели са над 50%.

Повечето студенти са добре приспособени към условията на взаимодействие с околните в системата на междуличностните отношения. В тяхното поведение се наблюдава тенденция на съвпадение на целите и ценностните ориентации на личността с постигнатия в процеса на общуване резултат. Като цяло техните намерения съвпадат с постъпките им, а мотивите за действие – с резултатите от него.

Те оценяват положително своите личностни качества, удовлетворени са от себе си, считат, че са харесвани, интересни и привлекателни за околните.

Проявяват умерена търпимост към слабостите и недостатъците на околните. Склонни са да дават както позитивни, така и негативни оценки за тяхната личност и поведение. Опитват се да запазят определена дистанция в общуването с тях.

Студентите са спокойни, уверени и открито изразяват своите чувства при общуване в позната среда. При общуване в непозната и трудно предсказуема ситуация те изпитват известна неувереност, неудовлетвореност от околната действителност и са склонни да проявят песимизъм.

Те умеят да се контролират, взискателни са към себе си, предварително обмислят постъпките си, самокритични са и търсят причините за неуспеха в себе си. Ако преценят, че постигането на целта е твърде трудно, могат да загубят самоконтрол и да потърсят помощ от околните.

Проявяват умерен стремеж да влияят на околните, да ги убеждават в правотата на своето мнение, да защитават своята позиция, понякога са прекалено отстъпчиви и податливи на външно влияние, склонни са да се подчинят на околните и да влязат в ролята на изпълнители.

Ако не могат да постигнат целите си, студентите са склонни да спрат да отстояват собствените си интереси, да „избягат проблемите“, да ги „оставят да се решат от самосебеси“, опитват се да отлагат вземането на сложни решения за „по-късно“, могат изобщо да се откажат от постигането на поставената цел.

Значими различия в степента на проява на компонентите на социално-психологическата адаптация се проявяват по пет параметъра: доминантност, която в по-голяма степен е изразена при мъжете, и дезадаптираност, емоционален дискомфорт, външен контрол и подчиненост, които в по-голяма степен са изразени при жените.

Установени са четири значими различия в интегралните показатели на социално-психологическата адаптация: адаптация, емоционален комфорт, интерналност и стремеж към доминиране изразени в по-голяма степен при мъжете.

Заклучение

Преобладаващата част от студенти са с високи степен на проява на интегралните показатели адаптация и самоприемане, и с умерена степен на проява на приемане на другите, емоционален комфорт, интерналност и стремеж към доминиране.

Можем да обобщим, че преобладаващата част от изследваните студенти се адаптират добре към университетската среда. В познати условия те са способни да анализират адекватно текущите социални ситуации, осъзнават своите възможности в дадена социална обстановка и да контролират своето поведение, като го подчиняват на главните цели на дейността.

References:

1. Golubeva, N. M., A. A. Golovanova, Факторы adaptatsii studentov ka obrazovatelynoy srede vuza, // Akmeologia obrazovania. Psihologia razvitia, T 3 вып. 2 (10), 2014.
2. Eliseev, O. P., 2006: Praktikum po psihologii lichnosti. Moskva.
3. Yurkina, M. S., Strukturno-funktsionalnyye harakteristiki vuzovskoy adaptatsii studentov, Yaroslavl 2015.